

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

**ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
освітнього ступеня «магістр»**

на тему:

**«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ВИХОВАННІ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ»**

Виконала: студентка II курсу, 602
групи

спеціальності: 012 Дошкільна освіта

Освітня програма: Дошкільна
освіта. Початкова освіта

Федоришина (Кузьма) Н. В.

Керівник: кандидат педагогічних
наук, старший викладач кафедри
психології та педагогіки розвитку
дитини

Рябошапка О.В.

Рецензент: доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри
дошкільної освіти

Гаврилюк С.М.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства перед закладами освіти постають нові цілі виховання. У сучасній освітній системі центром є особистість, яка виховується та розвивається у полікультурному середовищі. Духовність, людяність, толерантність, товариськість, повага до людей різних національностей не передаються у спадок, їх потрібно виховувати у кожному поколінні. І чим раніше розпочати процес виховання цих якостей, тим швидше і міцніше вони засвоюються, стають більш стійкими. Заклад дошкільної освіти виступає першою сходинкою в системі безперервної освіти і саме у ньому закладається фундамент розвитку особистості. Саме в дошкільному віці відбувається формування уявлень про різноманіття культур і їх взаємозв'язок; виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей; розвиток умінь і навичок взаємодії носіїв різних культур на основі толерантності та взаєморозуміння.

«Спочатку кожній людині необхідно ідентифікувати себе в різноманітному етнокультурному просторі, для чого потрібно усвідомити, звідки вона сама. Ставлення до свого «Я» відіграє важливу роль в формуванні цілісної особистості» [27].

Інтеграційні процеси, притаманні сучасній соціокультурній ситуації, тенденції світового суспільного розвитку засвідчують, що соціальне і культурне розмаїття соціуму загострює потребу людської злагоди, терпимості у всіх сферах життя й діяльності.

Наявність різних національностей у соціумі може загострити потребу людської терпимості у тих сферах життя, яких вона перебуває, тому завдання щодо дотримання полікультурної вихованості, толерантності, як основного важеля для дотримання миру й особистої безпеки є дуже важливим.

Кожна сім'я в теперішній час не може самостійно вирішити проблему полікультурного виховання дитини. Зважаючи на це, завдання вихователів

закладу дошкільної освіти в роботі з батьками – створити єдине виховне джерело, єдине полікультурне середовище. Це знаходить своє відображення в переліку таких документів, що регламентують систему взаємовідносин закладів освіти і сім'ї: Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, Сімейний кодекс України, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року тощо. Взаємодія колективу закладу дошкільної освіти, особливо вихователя з батьками дітей дошкільного віку в умовах полікультурності є важливим чинником розвитку освіти в Україні.

У закладах дошкільної освіти програми розвитку та виховання дітей передбачають різні види роботи з дітьми, і спрямовані вони на те, щоб виховувати у них почуття прекрасного. Як зазначалось раніше, у кожного народу свої звичаї і традиції. І кожен громадянин своєї держави вважає їх прекрасними. Якщо в Україні щось відрізняється від країн, з якими вона межує, то це не означає, що вони роблять щось невірне, просто у них інше бачення прекрасного. Ось що вихователі в спільній роботі з батьками повинні доносити дітям.

Полікультурне виховання передбачає:

- освоєння культурно-освітніх цінностей;
- взаємодію різних культур у плюралістичному культурному середовищі;
- адаптацію до інших культурних цінностей.

У полікультурному вихованні, як і в інтернаціональному, врахування етнічних і національних особливостей є важливішим.

Майже всі великі країни світу належать до полікультурних і поліетнічних співтовариств. У них проживають національні меншини, а внаслідок масової імміграції формуються інші етнічні групи.

У педагогічній теорії проблема педагогічної взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю в полікультурному вихованні дошкільників не знайшла належного висвітлення. Теоретичні основи розкрито в ідеях

Н. Реріха, а також у працях видатних філософів та істориків сучасності (Н. Данилевський, Є. Мейлер, А. Тойнбі, Ю. Яковець).

У працях вітчизняних учених В. Борисенко, Б. Вулфсон, Л. Гончаров, З. Малькової, Н. Нікандрова, К. Салімової, О. Федотової та інших, і зарубіжних учених Я. Пей, У. Банкі, М. Карті, Д. Бенкс та інших аналізуються аспекти полікультурної освіти.

Історико-педагогічний аспект проблеми полікультурного виховання знайшов відображення в наукових роботах Н. Побірченко, О. Сухомлинської, В. Федяєвої. Окремі проблеми полікультурного виховання досліджували такі зарубіжні вчені, як Д. Бенкс, Ж. Гей, С. Ніето, П. Фрере. Ряд наукових робіт стосується вивчення різних аспектів проблеми полікультурного виховання в галузі дошкільної освіти (М. Богомолова, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Горобчук, Л. Зданевич, Н. Котій, К. Крутій, Т. Патик, Н. Самсонюк, Є. Сулова, О. Франко). Наукові підходи до здійснення полікультурного виховання в системі дошкільної освіти та проблеми підготовки майбутніх вихователів до здійснення полікультурного виховання дошкільників досліджувала Л. Зданевич.

Проблему взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти представлено в сучасних наукових дослідженнях таких авторів як Г. Борин, Т. Жаровцева, Л. Загик, А. Залізник, В. Іванова, О. Кононко, В. Котирло, Т. Куліков, С. Ладивір, С. Михальська, В. Нечаєва, Л. Островська, Е. Панько, Т. Поніманська та інших.

У працях Л. Островської, О. Урбанської розглядаються форми і методи роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю.

Однак питання педагогічних умов здійснення полікультурного виховання дітей дошкільного віку в процесі взаємодії з сім'єю в роботах вітчизняних дослідників є, на мою думку, висвітленим в недостатній мірі, та потребує глибокого всебічного вивчення як з теоретичного, так і з практичного боку.

Мета дослідження: теоретично дослідити та практично перевірити педагогічні умови взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні дошкільників.

Завдання дослідження:

1. Визначити понятійно-категоріальне поле дослідження, уточнити сутність поняття «полікультурне виховання», «педагогічні умови», «взаємодія дошкільного закладу та сім'ї».

2. Теоретично проаналізувати поняття полікультурного виховання, основні підходи та місце в педагогічній системі.

3. Охарактеризувати педагогічні умови як компоненти конструювання педагогічних систем.

4. Розкрити теоретико-методологічні аспекти проблеми взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї в процесі здійснення полікультурного виховання.

5. Визначити критерії, показники й схарактеризувати рівні сформованості полікультурної компетенції дошкільників.

6. Обґрунтувати психолого-педагогічні умови полікультурного виховання в процесі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

7. Експериментально перевірити ефективність сформульованих психолого-педагогічних умов полікультурного виховання в процесі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Об'єкт дослідження – процес взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю в процесі полікультурного виховання.

Предмет дослідження – педагогічні умови взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю в процесі полікультурного виховання.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз теоретичних джерел, присвячених поняттю полікультурного середовища, полікультурного виховання, дав змогу зробити підсумок, що відкриття національних кордонів, багатополарність та глобалізація визначають статус сучасного суспільства як поліетнічного, багатомовного, полікультурного. У зв'язку з цим стає очевидним, що освіта також повинна ставати різноманітною, багатокультурною, такою, що активно впливає на успішну інтеграцію дитини в сучасне полікультурне середовище єдиний культурний та освітній простір країни.

У випускній кваліфікаційній роботі подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників.

Визначено, що полікультурне виховання – це процес, що орієнтує особистість на визнання рівноцінно ті рідної та інших культур, плюралізм, недопущення дискримінації людей за національною ознакою, забезпечує інтеграцію представників різних народів у світовий соціокультурний простір з обов'язковим збереженням національної своєрідності. Взаємодію педагогів потрактовано як прямий або зворотній зв'язок суб'єктів освітньо-виховного процесу, що передбачає їхню взаємну активність з метою взаємозбагачення й особистісного зростання.

Взаємодію закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників визначено як процес реалізації партнерських стосунків, спільної діяльності, суб'єктами якого виступають діти старшого дошкільного віку, батьки і вихователі, що здійснюється з метою успішної реалізації завдань полікультурного виховання.

Визначено, що результатом взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників є полікультурна вихованість дітей старшого дошкільного віку, яку визначаємо як особистісну якість, що характеризується здатністю дітей ефективно взаємодіяти в

полікультурному середовищі, бути відкритими до засвоєння цінностей рідної та інших культур, розуміти й поважати їх, уміти жити у злагоді з людьми різних національностей, рас, релігій.

Під час проведення дослідження ми розвинули уявлень про розвиток людства, про спосіб життя людини в давнину, сформували в дітей уявлень про різноманіття культур в Україні та світі, залучили їх до культурного багатства нашого народу через традиції та звичаї, гри, фольклор, виховання позитивного ставлення до різних культур, прищеплювали дошкільникам уміння та навички продуктивної взаємодії з носіями різних культур, виховували у дітей патріотизм, толерантність, гуманність стосовно інших культур.

Доведено, що взаємодія закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні дітей старшого дошкільного віку відбувається ефективно в процесі реалізації таких педагогічних умов:

стимулювання партнерської співпраці закладу дошкільної освіти із сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників;

збагачення культурно-освітнього середовища закладу дошкільної освіти та сім'ї полікультурному змістом.

Полікультурна освіта в теоретичних джерелах розглядається як складноорганізована система, в якій не просто сумарно представлено різноманіття культур, а висуваються різноманітні культурні прояви на рівні нації, етносу, конфесій, рас, статевих, соціальних та інших відмінностей, причому вони взаємодіють, доповнюючи та збагачуючи один одного на принципах гуманізму, розвиваючи особистість дитини.

Вихователі закладів дошкільної освіти, методисти постійно вдосконалюють зміст і форми виховної роботи, прагнучи домогтися органічного поєднання виховних впливів на дитину, забезпечити всебічний розвиток особистості.

Проаналізувавши умови ефективного полікультурного виховання дітей дошкільного віку, ми визначили, що воно може бути можливим лише за

єдності впливу закладу дошкільної освіти та сім'ї. Дитина, отримуючи первинну соціалізацію в сім'ї, набуває в закладу дошкільної освіти досвід: спілкування з однолітками, співпраці з іншими дітьми та дорослими, самостійної діяльності.

Підсумовуючи результати теоретичного аналізу, прийшли до висновку, що інтенсивний розвиток сучасного полікультурного суспільства як нової форми та стадії розвитку людства, в якому культурна складова життя людини набуває все більшої питомої ваги, обумовлює необхідність становлення сучасного полікультурного освітнього середовища як просторово-часової організації та об'єктивного світу, зовнішньої щодо до суб'єкта, але впливає з його стан і розвитку, і навіть забезпечує різноманітні можливості для всебічного особистісного вдосконалення. Правильно організоване освітнє середовище дошкільного закладу здатне вирішити низку завдань полікультурної освіти дітей.

Для досягнення поставленої мети використовувались такі методи: аналіз теоретичних джерел, індуктивно-дедуктивний метод, метод узагальнення та систематизації інформації, аналітико-синтетичний метод.

В ході проведення дослідження було успішно підтверджено те, що педагогічними умовами взаємодії закладу дошкільної освіти з сім'єю у полікультурному вихованні будуть виступати:

- проведення сімейних свят та конкурсів;
- залучення батьків до організації виставок, присвячених рідному краю;
- практика домашніх завдань для вихованців та батьків, присвячених вивченню культур рідних народів.

Теоретична цінність результатів дослідження полягає в тому, що було розширено і доповнено теоретичне уявлення про поняття полікультурного виховання та полікультурного середовища, зокрема, в дошкільному віці, охарактеризовано поняття педагогічних умов та виявлено педагогічні умови ефективності полікультурного виховання в закладі дошкільної освіти в

процесі взаємодії з сім'єю. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання вихователями дошкільних установ в процесі здійснення педагогічної діяльності.